

4- مصرف عوائد در غیر جهت وقف

4- مصرف عوائد در غیر جهت وقف

تغییر محل مصرف عواید موقوفه

۲۳۱. در وقفنامه مکان مصرف منافع مورد وقف در همان روستا ذکر شده، بنا به حادثی که پیش آمده آیا مصرف منافع مورد وقف در غیر محل جایز است یا خیر؟

جواب: الوقوف علی حسب ما یوقفها اهلها به هر طور وقف شده باید به همان طور عمل شود و تغییر جایز نیست.

تعمیر و بازسازی حسینی و مسجد از عواید مربوط به روضه خوانی

۲۳۲. درآمد باغی که وقف مجالس عزاداری و سوگواری حضرت ابا عبدالله الحسین (ع) و اصحاب الکسا (ع) و غیره گردیده است، آیا شرعاً جایز است که درآمد موقوفه را صرف بازسازی بنای مسجدی که حسینی به آن ضمیمه می باشد و قبلاً ویران شده اند نمود؟ لازم به ذکر است که حدود دو سال از ویرانی مسجد و حسینی می گذرد و با حال نیمه کاره می باشد و در حال حاضر محل فاقد مسجد و حسینی ای می باشد که مراسم مذهبی از قبیل مراسم سوگواری در آن برپا شود.

جواب: عواید وقف باید زیر نظر متولی شرعی در جهت وقف صرف شود و تغییر آن جایز نیست.

۲۳۳. واقف فردی را به عنوان متولی بعد از خود در وقف نامه انتخاب می کند، قبل از واقف متولی تعیین شده فوت می کند، واقف با تغییر تولیت مجدد در کلیه اموال خود تغییر به عمل می آورد و اولاد منحصر به فرد متولی فوت شده اقرار و اعتراف به صحت تولیت شخص دوم از ناحیه واقف را می نماید

۱- آیا تغییر تولیت در موقوفه توسط واقف خلاف شرعی می باشد یا خیر؟

۲- در صورتی که بودجه موقوفه ای از درآمد دکاکین به عنوان دهه عزاداری موجود باشد ولی تکیه یا حسینی مورد نظر فاقد آب و برق و گاز کشی و تعمیرات درب و پنجره باشد آیا جهت نگهداری موقوفه و تأمین مایحتاج آن می توان از بودجه روضه خوانی استفاده نمود یا خیر؟

۳- اعیانی ملک مسکونی وقفی جهت عزاداری دهه عاشورا از طرف واقف مشخص می شود. در صورت از بین رفتن اعیانی می توان بر خلاف نظر واقف در آن مکان مسجد بنا نمود یا خیر؟

۴- آیا متولی بر حسب قانون می تواند برای خود نائب التولیه انتخاب کند یا برابر وکالت بلاعزل به دیگری اختیار امورات را بدهد یا خیر؟

جواب: ۱- واقف در فرض سؤال پس از موت متولی، نمی تواند متولی دیگری تعیین نماید و باید به حاکم شرع رجوع نماید و او متولی نصب نماید.

۲- در فرض سؤال صرف درآمد در غیر جهت عزاداری جائز نیست.

۳- اگر زمین وقف نبوده پس از خراب شدن اعیانی اختیار آن با واقف یا ورثه او می باشد.

۴- متولی حق واگذاری تولیت به غیر را ندارد مگر اینکه در وقف این حق برای او تعیین شده باشد بلی در صورتی که شرط مباشرت نشده می تواند در انجام بعضی از امور که وظیفه اوست، وکیل بگیرد.

کمک به زوار امام رضا (ع) از محل عواید مربوط به زوار امام حسین (ع)

۲۳۴. موقوفه ای است که مصرف آن کمک به زواری است که عازم کربلای معلی باشند. به لحاظ اینکه سال ها است مصرف این موقوفه معطل مانده، مستدعی است اجازه فرمایند از باب اقرب به نظر واقف عواید مذکور موقتاً به زوار امام رضا (ع) کمک شود.

جواب: با امکان عمل به وقف ولو به مصرف در زواری که فعلاً به کربلا مشرف می شوند (در صورت موافقت با جهت وقف) نباید تغییر دهند.

شرط مصرف عواید موقوفه

۲۳۵. در ایام سابق یک عده مؤمنین این ده یک امام بارگاه (حسینی) کوچک بنا نموده اند بعد از چند سال چون ده وسعت پیدا نموده و مردم هم زیاد شدند، مؤمنین همین ده در محله دیگری یک حسینی دوم که وسیع تر است بنا نمودند سال های سال می گذرد که در هر دو حسینی در ایام محرم و غیره عزای امام حسین (ع) بر پا می کردند و می کنند.

اما مردمان این ده می خواهند تمام مجالس و محافل دینی به صورت اجتماعی به اتفاق انجام دهند و صورت اتحاد و اتفاق که به نظر ما می رسد از این قبیل است که تمام متبرکات محرم در حسینیہ دیگر که وسیع تر است ببریم و همین جا عزای حسینی را به انجام برسانیم و متبرکات دوباره تا سال آینده در همان حسینیہ کوچک بگذاریم، ولیکن مسئله این است هر حسینیہ یک موقوفه خصوصی دارد از قسم زمین و دکانات آیا مردمان ده می توانند از منافع موقوفات هر دو حسینیہ مشترکاً صرف در مجالس سیدالشهداء (ع) ارواحنا له الفداء اجتماعی به صورت اتفاق و اتحاد صرف در انتظام و مصارف مجالس صرف نمود یا نه؟ حال اینکه هیچ یک از دو حسینیہ از مقصد وقف مثل مرثیہ حسینی و مجالس و محافل خالی نمی ماند.

جواب: موقوفه هر حسینیہ باید صرف در همان حسینیہ بشود، و اگر برای عزاداری است باید صرف در عزاداری شود، و صرف در خلاف آن جایز نیست و در هر صورت اولی و احوط آن است که در هر دو حسینیہ عزاداری کنند.

مصرف عواید وقف در غیر جهت وقف

۲۳۶. آیا می توان از محل درآمدهای حاصله از موقوفاتی که طبق نظر واقف می بایستی جهت برگزاری مجالس سوگواری حضرت ابا عبدالله الحسین (ع) در ماه محرم و صفر هزینه شود مبلغی را بابت دیه و خون بهای متولی و اولاد واقف هزینه نمود؟

جواب: عواید وقف باید در جهت وقف صرف شود و صرف در غیر آن جایز نیست.

استفاده عموم مردم از عواید وقف خاص

۲۳۷. اگر مکانی برای تعلیم و تحصیل علوم دینیہ وقف شده باشد، آیا با وجود طلاب مشغول به تحصیل در آن مکان، جایز است افراد عادی و مسافران از امکانات آنجا استفاده نمایند؟

جواب: اگر آن مکان وقف خصوص طلاب علوم دینی و یا به منظور تدریس و تحصیل علوم دینی در آن باشد، جایز نیست دیگران از آنجا استفاده کنند.

تغییر مصرف عواید موقوفه

۲۳۸. تعداد ۱۹ اصله درخت نخل به عنوان وقف سید الشهداء امام حسین (ع) جهت روضه خوانی وقف گردیده که درآمد آن طبق روال برای روضه خوانی مصرف می گردیده، اکنون به جهاتی در نظر است که مبلغ درآمد را در غیر از روضه خوانی از قبیل طعام، و یا سایر مصارف در راه امام حسین (ع) خرج نمائیم، آیا شرعاً جایز است یا خیر؟

جواب: اگر وقف با قبض متولی شرعی تمام شده باشد نمی توانید تغییر دهید.

۲۳۹. توقیر برخی از متصرفین موقوفات افراد فقیر و بی بضاعت و عیالوار و بعضاً از خانواده محترم شهداء و ایثارگران هستند. آیا اداره اوقاف می تواند بنا به دلائل فوق طلب موقوفه را در غیر جهت نظر واقف در حق چنین افرادی ببخشد؟ و یا در مال الاجاره موقوفه در این رابطه تخفیفی قائل شود؟

جواب: از وقف باید در همان جهت وقف استفاده شود و تغییر ندهند.

۲۴۰. طبق چند فقره وقفنامه قسمتی از آب موقوفه به ترتیب وقف بر شرب منازل گردیده.

آیا فرد یا سازمان غیر از متولی شرعاً می تواند در موقوفه دخل و تصرف کند و امتیاز آب به افراد غیر از نظر واقف بفروشد یا خیر؟ آیا متولی یا اداره اوقاف یا هر مقام دیگر شرعاً می تواند بدون رعایت تقدم و تأخر قبل از مشروب شدن چندین خانه مورد نظر واقف که موقوف علیهم اصلی هستند اجازه دهد؟

جواب: از وقف باید زیر نظر متولی شرعی و در جهت وقف استفاده شود و تغییر ندهند و فروش آب که وقف بر مصارف خاصه شده جایز نیست و باید به همان کیفیت وقف عمل شود و با فرض اعتبار ترتیب در وقف باید به ترتیب استفاده نماید و صرف آب موقوفه در غیر جهت وقف و خارج محدوده آن جایز نیست، و چنانچه در موضوع اختلافی باشد باید به دادگاه های ذیربط مراجعه شود.

۲۴۱. در قریه ای یک دانگ آب صاحبش وقف کرده بود که برای درختانی که در کوچه و در حیاط ها و برای گل کاری و غیره جاری گردد از زمانیکه روستا لوله کشی آب شده است این آب بلا تکلیف شده و معلوم نیست به کجا می رود و اکنون اینجانب رفته ام و از اوقاف اجازه کرده ام و در ازاء بهای آن پول را به اوقاف پرداخت می کنم و این آب برای زراعت و برای درخت کاری به کار می برم آیا این آب برای بنده مباح است یا خیر؟

جواب: حکم کلی مسئله این است که اگر امکان استفاده از آب در همان جهت وقف باشد تغییر جایز نیست ولی مسئله خاص نیاز به رسیدگی

دارد.

۲۴۲. چشمه آب موقوفه ای وجود دارد که در طول سال های متمادی مورد استفاده مردم بوده است، آیا لوله کشی از آن به مکان های متعدد و یا به منازل شخصی جایز است؟

جواب: اگر کشیدن لوله از آن، تغییر وقف و یا انتفاع درغیر جهت وقف نباشد و مانع استفاده بقیه موقوف علیهم از آب آن نشود، اشکال ندارد والا جایز نیست.

۲۴۳. آبی است که ۱/۷ آن وقف مسجد و امامزاده می باشد که درآمد و وجه الاجاره آن صرف تعمیرات مسجد و امامزاده بشود آیا جایز است (بدون در نظر گرفتن وجه الاجاره) آن آب را به خانه های روستائی و یا شهری لوله کشی کرد یا خیر؟

جواب: بدون مراعات مصلحت و جهت وقف و نظر متولی شرعی جایز نیست.

۲۴۴. اگر مردم و یا متولیان وجه الاجاره را عادلانه در نظر بگیرند و آن را در همان مسجد و یا امامزاده خرج نمایند وضو گرفتن و غسل کردن و تصرف نمودن در آن آب جایز است یا خیر؟

جواب: باید به نظر متولی شرعی و مراعات مصلحت و جهت وقف عمل شود.

۲۴۵. اگر مردم و یا متصدیان لوله کشی به طور عمومی و دسته جمعی به این کار اقدام نکردند ولی عده ای به طور انفرادی بینهم و بین الله وجه الاجاره عادلانه ای نسبت به مصرف خود در نظر بگیرند و آن را به هیئت رسیدگی امور مسجد و یا امامزاده بدهند که در تعمیرات آنها مصرف شود آیا در اینصورت تصرف آن عده در آن آب جایز است یا خیر؟

جواب: حکم همان است که در مسئله قبل گفته شد و غیر از آن اشکال دارد.

۲۴۶. قناتی بر مدار ۱۷ شبانه روز جاری می باشد که مجاری دو شبانه روز آب و اراضی آن وقف می باشد بقیه متعلق به خورده مالکین از کشاورزان محلی می باشد آیا شرعاً جایز است که افرادی بدون رضایت مالکین و متولیان موقوفه و اولیاء صغیران در مظهر قنات مزبور اقدام به احداث استخر شنا بنمایند با عنایت به آنکه در فصل تابستان و هوای گرم قهراً آب در داخل استخر تبخیر شده و باعث ضایعات می شود.

جواب: بدون رضایت تمامی صاحبان آب و اولیاء صغار و متولیان وقف جایز نیست.

۲۴۷. یک شبانه روز آب وقفی از قنات یک روستا در مسیر مشخص عبور کرده وقف بر شرب چندین خانه در انتها به سمت آستان مقدس جاری هر قدر و هر کجا که برسد مشروب شود.

تعدادی از افراد موقوف علیهم در طول سال در خانه هایشان ساکن هستند و عده ای بیشتر اوقات سال سکونت ندارند. آیا آنهایی که ساکن نیستند می توانند با معرفی خودشان به عنوان مالکین آب، این آب را از مجرا انداخته آن را به شبکه لوله کشی روستا که در خارج محدوده موقوف علیهم می باشد واگذار نمایند، تا شرب دیگر منازل هم مورد استفاده قرار گیرد؟

آیا فرد یا سازمانی شرعاً می تواند در این آب وقفی دخل و تصرف کرده؟ باعث قطع جریان آب شده شق النهر کند و این آب را از طریق شبکه لوله کشی روستا به افراد ذیحق و خارج از نظر واقفین، با اخذ آب بهاء بفروشند؟

آیا متولی یا اداره اوقاف یا هر مقام دیگری شرعاً می تواند بر خلاف وقفنامه این آب را در خارج از محدوده موقوف علیهم برای شرب دیگر منازل که واجد شرایط نیستند مورد استفاده قرار دهد، اگر چنین کردند تکلیف شرعی ساکنین آن منازل چه خواهد بود؟

جواب: حکم کلی مسئله روشن است که تغییر و تبدیل وقف و ممانعت از عمل طبق وقف نامه جائز نیست لکن موضوع خاص نیاز به رسیدگی دارد که موکول است به محاکم قضائی.

۲۴۸. در اراضی موقوفه مبادرت به حفر چاه و یا زهکشی جهت استحصال آب گردیده، بین متولی موقوفه و اهالی محل اختلاف است که آیا آب استحصالی متعلق به مردم است یا موقوفه؟

جواب: حکم کلی مسئله روشن است که هر گونه تصرف در موقوفه باید در جهت وقف و زیر نظر متولی باشد ولی مسائل اختلافی باید در محاکم حل و فصل شود.

۲۴۹. آب موقوفه در این شهر وقف بر پر نمودن حوض انبارها و آبیاری درختان و حوض های خانگی در منطقه بوده است این آب اکنون در اجاره عده ای از کشاورزان بوده و با قیمتی ارزان تر از قیمت کارشناسی موجود شرب می شود اکنون که حوض انبارها کم و درختان توسط شهرداری آبیاری می شود، ۱- آیا تغییر کاربری آب از موارد پرکردن حوض انبارها و آبیاری درختان و غیره به کاربری کشاورزی اشکال شرعی ندارد؟ ۲- آیا می توان این آب را به قیمت ارزان واگذار کرد یا لازم است با نظر کارشناسی تعیین اجاره بهاء شود؟ ۳- از آنجائی که این آب وقف بر محله ای به نام قصبه شهر شده است آیا می توان این آب را در خارج از محدوده قصبه شهر به افرادی غیر ساکن در قصبه شهر جهت

مصارف کشاورزی اجاره داد؟ ۴- درآمد حاصل از این آب با توجه به آبیاری درختان توسط شهرداری و نبودن آب انبارهای زیاد در چه مواردی لازم است هزینه شود؟ ۵- برخی از کسانی این آب را مدت چندین سال اجاره دارند از پرداخت اجاره خودداری کرده و خود را ذی حق می دانند و به نرخ کارشناسی روز راضی نمی شوند آیا تملک آب این موقوفه به مدت چندین سال حق را متوجه آنان می سازد یا در پایان هر سال اداره محترم اوقاف و امور خیریه لازم است تمدید قرار داد نموده و اجاره بهاء جدیدی تنظیم نماید؟

جواب: از وقف باید زیر نظر متولی شرعی در جهت وقف استفاده شود و تغییر ندهند بلی اگر استفاده در جهت وقف به هیچ وجه ممکن نباشد می توانند در مطلق خیرات از آن استفاده کنند.

۲۵۰. لطفاً نظر مبارک را در رابطه با مسئله ذیل بیان فرمایید: آبی است موقوفه جهت شرب محلی که توسط آب انبارهایی مشروب می شده ولی در زمان فعلی آب انبارهای مذکور کمتر قابل استفاده است و چه بسا بخش عمده آن آبها توسط بعضی جهت کشاورزی استفاده می شود، با توجه به کثرت نفوس آن اهالی و ساخت منابع جدید الاحداث و کمبود آب جهت شرب آیا اجازه می فرمایید که آب مذکور به منابع برده شود برای شرب تمام اهالی و آیا می توان از آب مذکور جهت استحمام استفاده نمود یا خیر؟

جواب: اگر برای آشامیدن وقف شده است باید در همان جهت صرف شود و ذخیره آن در منابع جدید مانعی ندارد.

۲۵۱. ۱- شخصی در وصیت خود چنین نوشته است که چهل من زمین به انضمام دو ساعت آب وقف است که همه ساله مال الاجاره آن در ایام عاشورا و در تکیه مصرف عزاداری حسینی شود. پسر او بعد از فوت موصی و واقف چون نمی دانستند به مصرف غیر موقوف علیهم خرج کردند آیا این مدت را ضامنند یا خیر؟

۲- زمینی وقف بر ایام عاشورا و دهه صفر شد و متولی آن هم معین شده اما مستأجر بدون اجازه متولی عواید را در جای دیگر خرج کردند آیا در این مدت که به جای دیگر خرج کردند ضامنند یا خیر؟

جواب: اگر عوائد وقف در غیر جهت وقف صرف شده ضمان دارد و حکم در هر دو مسئله همین است.

۲۵۲. دهات و مزارع موقوفه خاص براساس قوانین و مقررات اصلاحات ارضی به زارعین صاحب نسق واگذار گردیده و در نتیجه نحوه پیاده کردن و شیوه کاربرد نظر واقف کاملاً تغییر داده شده و اصولاً عمل به وقف نیز منتفی گردیده عواید وقف باقی نمانده و متولی نیز ممنوع المداخله شده بدین ترتیب تقاضا می شود نظریه شرعی حضرتعالی را در رابطه ماده واحده قانون ابطال اسناد فروش رقبات آب و اراضی موقوفه مصوب ۶۳/۱/۲۸ که مقرر می دارد از تصویب این قانون کلیه موقوفاتی که بدون مجوز شرعی به فروش رسیده یا به صورتی به مالیکت درآمده باشد به وقفیت خود بر می گردد و اسناد مالکیت صادر شده باطل و از درجه اعتبار ساقط است و اینکه برخی ادارات ثبت سال هاست از تاریخ تصویب قانون مزبور اقدام به ابطال اسناد صادر نمی نمایند و ضرر و زیان بسیاری به منافع موقوفه وارد می شود اعلام فرمایند.

جواب: وقف قابل تبدیل و تغییر و واگذاری و خرید و فروش نیست و امور ذکر شده موجب خروج وقف از وقفیت نمی شود و صادر کردن سند مالکیت برای زمین موقوفه جایز نیست و اعتبار ندارد و هر مقدار از اجرت و منافع وقف مطابق نظر واقف صرف نشده ضامن هستند و باید بپردازند و هرگونه تصرف در وقف باید زیر نظر متولی شرعی و صلاح وقف باشد و در غیر اینصورت حکم غصب را دارد.

۲۵۳. درآمد حاصله از زمینی زراعی وقف بزرگداشت و برپائی مراسم عزاداری سرور شهیدان حضرت ابا عبدالله الحسین (ع) گردیده و هزینه کرد فوق نیز طی دهها سال در محلی خاص انجام پذیرفته است. قابل ذکر است که در متن وقف نامه محل خاصی ذکر نگردیده است، آیا می توان نسبت به تغییر محل هزینه اقدام نمود و یا اینکه عمل ده ها سال گذشته موجب الزام بر ادامه روال ماضی خواهد شد.

جواب: اگر معلوم نیست که برای خصوص آن محل وقف شده و وقفنامه مطلق است می توانند در جای دیگر صرف در عزاداری کنند، هر چند احوط ادامه همان روال گذشته است.